

કુમુદ-કિશોરી નાટકનાં

ગાયનો.

વાંકાનેર આર્ય હિતવર્ધક નાટક કંપનીને માટે
રચીને પ્રસિદ્ધ કરનાર,

રાવલ ત્રંબકલાલ દેવશંકર
તથા

ત્રવાડી ત્રંબકલાલે રામચંદ્ર.

વાંકાનેર આ. હિ. ના. કંપનીના મેનેજર.
આવૃત્તિ ૧ લી નકલ ૨૦૦૦

અમદાવાદ.

મિત્રીલ દોસ્તીતાલને સામે શેઠ પાનાબાઈની
વાડીના મકાનમાં “વિદેશ્વર પ્રેસ”માં
દર્શવરદાસ જોડણદાસે છાપી.

સંવત ૧૯૪૯

સને ૧૯૯૩

કીમત રૂ ૦-૨-૦

અંથ અમામિત્વના સર્વ હક કર્તાએ સ્વાધિન રાખ્યા છે.

કુમુદ—કિશોરી નાટકનો ટુંક સાર.

અંક ૧ લો.

શીલપ્રસ્થના રાજા ભાર્ગવસેનના દૂષ્ટ પ્રધાને, લાહોરના રાજા જ્યપાળ પાસેથી લાંચ લઈ. તેની સાથે ભાર્ગવસેનની પુત્રી કુમુદ-
તિના લગ્ન થવા ભાર્ગવસેનને સમજાવ્યું, ગીઝનીના ગુલામ ખાદ-
શાહ સજડતગીન સાથે જ્યપાળ લડવા ગયેલ પણ હાર ખાધ પાછો
ફર્યો હતો, તે વાતની કુમુદને ખબર થતાં તેણે જ્યપાળ સાથે
લગ્ન સંબંધમાં આવવા ના પસંદગી બતાવી, પણ પ્રધાને જ્યપા-
ળનાં વખાણ કરી તેની શુરવીરતાનું ચિત્ર બોળા રાજા ભાર્ગવસે-
નના મનમાં ઠસાવી મુકેલ તેને લીધે કોઈનું ન શાંભળતા, પ્રધા-
નની વાત પર વિશ્વાસ રાખી હડ લઈ બેઠા. તેથી કુમુદ પો-
તાની બે દાસીઓને લઈ જોગણુનો વેષ લઈ પિતાનું ઘર છોડી
ચાલી નીકળી, કેટલાક દીવસ ખાદતે રાજનગર પાસેના પદ્મ સરો-
વર આગળ આવી પહોંચી. (અહિંથી નાટકની શરૂઆત થાય છે)
તેની દાસીઓના કપડા પાણીમાં ભીજાયાથી તેઓને તે સુકવવાનું
કહી પોતે સરોવર પાસેની રમણિયતા નિહાળવા શેકાય છે, એટ-
લામાં અણહિલવાડનો રાજા મુળરાજ મૂગીયા રમવા નીકળેલ તે
ત્યાં આવી ચડે છે. અને યોગિની કુમુદને જોતાંજ તે પ્રેમાસક્ત
બને છે અને પોતે કાણુ છે તે કહી તેનો છોડા પકડી રાખે
છે કુમુદના મનમાં પણ પ્રેમનું કિરણ પ્રદિપ્ત થાય છે પણ મુ-
ળરાજના મનની વધારે ખાત્રી કરવા જોગણુ છું એમ કહી છે
ડા મુઝી દેવા વિનવે છે, એટલામાં તેની દાસીઓને કોઈ સતાવે

છે તેની ખુબ સાંભળતા, તેનું રક્ષણ કરવા દોડી જાય છે. મુળરાજ તેની પાછળ જાય છે પણ તેનો મિત્ર જેહલરાજ જે તેની સાથેજ મૃગીયા રમવા નિકળેલ પણ તે પાછળ રહી ગયો હતો તે ત્યાં આવે છે અને મુળરાજને ભીખારણુ પર મોહિત થવા વિષેનો ટપકો આપે છે. તેમજ એટલા વખતમાં તે યોગિની બહુ દૂર નક્કી ગઈ. તેથી તે નિરાશ થઈ મિત્ર જોડે ત્યાંથી પાછો ફરે છે.

વામનસ્થળીનો રાજા રાહુ (ગ્રહરીપુ) સિંધમાંથી આવેલ ત્યારે તેને બહાદુર બાણી મુળરાજે ચોરદનું રાજ સોંપેલ પણ તે એક ધર્માનુરાગી હોવાથી યાત્રાળુઓ અને બ્રાહ્મણોને દુઃખ આપતો હતો, દેવદત્ત નામનો બ્રાહ્મણ પોતાની સ્ત્રી અને માતાની સાથે વામનસ્થળીના જંગલમાં આવી ચડે છે તેને રાહુના માણસા ધુમ્મી લેછે તેથી તે ગાંડો થઈ જાય છે.

રાહુનો પુત્ર નાંધણ પોતાના સાથીઓ જોડે આશુ પર્વત જતા ગયેલ ત્યાંથી વળતાં તે રાજનગર પાસે આવેલ, ત્યારે તે કુમુદની દાસીઓને જોતા મોહિત થયેલ પણ કુમુદે તેના કેટલાક માણસોને ઘર કરેલ તેથી તેઓ તેના પાસેથી નાસી છુટેલ તે વખતે પુર આવી પહોંચે છે અને રસ્તામાં તેના પિતાનો ખાનગી ખાતમીદાર અને કુમુદના પિતાના જુના પ્રધાનનો નોકર હંસલો ભીલ મળે છે અને પોતાને ત્યાં તેડી જાય છે કુમુદ પોતાની અને દાસીઓને વર્ધમાન પુર પુનમચંદને ત્યાં મોકલાવે છે અને પોતે પ્રેમી પુરુષની પરિક્ષા કરવા અણહિલવાડ જાય છે.

મુળરાજ, પ્રવીરવર્મા, (કુમુદનો મોટો બાઈ કે જે મિત્રતા ને હરે તેની પાસે આવી રહેલ છે) જેહલ અને પ્રધાન જગજી ખાનગી પુસ્તકાલયમાં સ્ત્રી શૃંગાર વર્ણનની ચર્ચા ચલાવતા બેઠા છે

ઐટલામાં પ્રવીરને સીપાઈ જણાવે છે કે શીત્રપ્રસ્થથી આપને ખાનગી માણસ આવેલ છે તેથી પ્રવીર તેની પાસે વાત શાંભળવા જાય છે, ઐટલામાં કુમુદ વિદ્યાર્થીના વેષે ત્યાં આવે છે અને વાત ચિત્ત પરથી મુળરાજનું હૃદય જાણી લેછે, ઐટલામાં પ્રવીર પાછો આવે છે તેથી કુમુદ ત્યાંથી રજા મેળવી નીકળી જાય છે, પ્રવીરને પોતાના નાના ભાઈ વીરનો કાગળ આવેલ છે તેમાં કુમુદ નાં શ્લેષ ગદ્ય તે બાબતનો લેખ છે તે મુળરાજને બતાવી સ્વદેશ ભણી જાય છે.

વિદ્યાર્થીને મુળરાજે બહાર થોભવાનું કહ્યા છતાં તે જતો રહ્યો છે. તેથી વેષધારી વિદ્યાર્થી તેજ જોગણ અને તેજ કુમુદ એમ મુળરાજને ખાત્રી થાય છે તેથી તેની શોધ કરવા નીકળી પડે છે,

ગિરનારની યાત્રાએ આવેલ યાત્રાળુઓને રાહુ લુંટી લેછે; રાહુની પતીવ્રતા સ્ત્રી નીલી આર્ય ધર્માનુરાગી છે તેથી પોતાના પતીની વર્તણુંક વિષે શોક કરે છે ત્યાં નોંધણ અને પછી રાહુ ત્યાં આવે છે, નોંધણ મુસાફરીની વાત કરતાં ખેદ બતાવે છે તેથી તેમજ હસલા તરફથી રાહુને કાગળો મળ્યા હતા કે જે કુમુદની દાસીએ ના કેવાથી પુનમચંદે મુળરાજ અને પ્રવીર ઉપર લખેલ હતા. તેથી રાહુ જોગણને વિષે કુમુદનું અનુમાન કરી તેની શોધી લાવી નોંધણને પરણાવવાનું કહે છે નીલી તે વાતમાં સમતી નથી આપતી તેથી તેને ધમકાવે છે, અને ભાદર નદી પરનાં પોતાના વસત વિલાસ બાગમાં મુળરાજને મેમાની આપવા તે તરફ જવાનું કહે છે.

વીર બહેનની શોધમાં ફરતો ગિરનાર તરફ આવી ચડે છે ત્યાં તેને દેવદત્ત ગાંડો મળે છે. વીર ચુકિત કરી તે બદલામાંથી છુટે છે. મુળરાજ તે જોહલ સોમનાથના મંદિરમાં આવી દર્શન કરે છે કુમુદ

કરી સખેલ સંકેત પ્રમાણે તેની દાસીઓના કાગળ લઈ વર્ધમાન પુરથી દેવદત્ત ગાંડાની સ્ત્રી સુંદરબાઈ કુમુદને આવી મળેલ છે તે અને કુમુદ પણ સામનાથને દર્શાવે આવે છે, ને ત્યાં ચક્ષુદ્વારે પ્રેમી જોડાનો મેળાપ થાય છે.

અંક ૨ જો.

ભાર્ગવસેનનો હાલનો પ્રધાન ભોગીલાલ નીચ કાવતરાને લાંગ રૂશવતમાં જોડાયેલો છે તેને ઘેર શંભુપ્રસાદ નામનો વકીલ આવે છે પ્રધાન તેને અપમાન કરી કાઢી મુકે છે તેથી તે પ્રવીરને ખેડુતને પોશાકે ત્યાં લાવે છે ને તેને પ્રધાનનું કર્તવ્ય બધું દેખાડે છે તેથી પ્રવીર પાંધરા પડી પ્રધાન અને તેના સલાહકારોને કદ કરી લઈ જાય છે. મનોરમા પોતાની પૂત્રી કુમુદ વિશે શોક કરતી પડી છે ત્યાં પ્રવીર આવે છે ને ધીરજ આપી શાન્ત કરે છે એટલામાં ત્યાં ભાર્ગવસેન આવે છે ને તેમને કુમુદવિશે કહાણી કરતાં બેઠા દોષા યમાન થાય છે પ્રવીર તેની પાસે પ્રધાનના તરફ સંબંધે કાગળો બતાવી અને કુમુદનું નિર્દોષપણું બતાવે કરે છે, તેથી ભાર્ગવસેન પોતાના કૃત્યનો પશ્ચાતાપ કરી મુર્છિત થાય છે.

પુત્રમચંદ પ્રધાનને અસુખ થવાથી તે પોતાના બગીચામાં રાત્રને વખતે ફરવા આવે છે એટલામાં રાહુના કહેવાથી કુમુદની બન્ને દાસીઓને ઉપાડી જતાની મતલબથી અને ધનની લાલચથી હંસલો ત્યાં આવીને તેનું ખુન કરે છે કુમુદની દાસીઓ ને તેની અખર થતાં તે હસલાને પકડી પાડી તેને દાર કરે છે.

રાહુના કહેવાથી તેની સ્ત્રી નીલી બાદર નદી પરના તેના બગીચામાં આવી રહી છે ત્યાં મુળરાજ અને જોહલ આવી ચડે છે.

તેમને માન આવી બંગલામાં લઈ જાય છે તે મુળરાજને કેદી વસ્તુ પીવરાવી ફસાવવા તજવીજ કરે છે એટલામાં વીર ત્યાં આવી ચડે છે તે આ કાવતરું જોઈ ઉશ્કેરાઈ જાય છે તે મુળરાજને જસાવવા તજવીજ કરે છે એટલામાં જોડલ પણ તે કાવતરાથી સાવધાન થઈ તેને આવી મળે છે અને તેઓ બંગલામાં જઈ નીકળી આવે તેની દાસીઓને બાંધી મુકી મુળરાજને કાવતરાંથી સાવચેત થવાનું કહી ત્યાંથી સતારે નીકળી જાય છે. એટલામાં રાહુ ત્યાં આવે છે અને પોતાની ધારણા નિષ્ફળ થતાં નિરાશ થાય છે.

દેવદત્ત ગાંડાની મા કમળા ડોશી પોતાના ભાઈના પુત્ર જીવતા પડ્યા તે ત્યાં શાન્તિપુરમાં રહી છે. તે પોતાના નસીબને વારને અફસોસ કરે છે એટલામાં જીવતા આવે છે અને પૈસા લઈ એક ઘરડા ને અભણુ વર જોડે પોતાની પુત્રીના લગ્ન કર્યાની વાત કહે છે ડોશી તેને ધીકારે છે એટલામાં—સુંદર, ને કુમુદ ત્યાં આવી ચડે છે એટલે ડોશી તેમને ચાલતી વાતથી વાકેફ કરે છે તેથી જીવતા ચીડાઈને તેમને પોતાને ઘેરથી નીકળી જવા કહે છે તેથી તેઓ તેને ધીકારી ચાલ્યાં જાય છે, રસ્તામાં તેમને રાહુ મળે છે તે ડોશીને અને સુંદરને બાંધી કુમુદનું હરણુ કરી જાય છે રસ્તે ચાલતા વીર (જે કુમુદની શોધમાં નીકળ્યો છે) તે છેટેથી આ બતાવ જોઈ તેની પાછળ થાય છે એટલામાં રાહુ પોતાના માણસો સાથે આવી તેને પણ પકડી લઈ જાય છે. રાહુ પોતાના પુત્ર નોંધણુ સાથે લગ્ન કરવા કુમુદને સમજાવે છે પણ તે માનતી નથી. તેથી તેને ગિરનાર પરની ભૈરવ જપની ટેકરી પરથી ફેંકી દેવા પોતાના માણસોને હુકમ કરેલ છે તેઓ કુમુદને ત્યાં લાવે છે ને

ખાછળથી રાહુ પણ વીરને ત્યાં લઇ આવે છે તે બન્ને ને સમજાવે છે તેઓ તેની વાત કબુલ નથી રાખતાં તેથી વીરને બૈરવ જપ ઉપરથી ફેંકી દે છે તે જોઇ કુમુદ બેભાન થઇ પડી જાય છે.

અંક ૩ જો.

મુળરાજને શ્રી સોમનાથ સ્વપ્નામાં દેખાવ દઇ કહે છે કે રાહુએ પ્રભાસ તીર્થની જગ્યા ઉજડ કરી છે, બ્રાહ્મણો અને ગાયનો વધ કરે છે. માટે તું તેનો નાશ કર તારી લડાઈમાં ફતેહ થશે. એ સાંભળી મુળરાજ જાગૃત થાય છે. અને સર્વ માંડળીકાને બેળા કરી તેમની સલાહ લઈ રાહુપર ચડી જાય છે.

સુંદર, બીલડીનો વેશ લઇ વામનસ્થળીમાં રાહુના ઘરમાંથી કુમુદને છોડવવા નીકળેલ છે રસ્તામાં તેનો પતી (દેવદત્ત ગાંડો) મળે છે, તેને યુક્તિવડે પોતાની સાથે લઇ જાય છે.

બાર્ગવસેનને પોતાના અધિચારીપણાનો પશ્ચાત્તાપ થયેથી, ગિરનારની તળેટીમાં આવી આશ્રમ બાંધી રહેલ છે ત્યાં તેને મહા-દેવજીએ બેભાન અવસ્થામાં એક બાળક (વીર) સોંપેલ છે અને તેને સારો કરવા જુટી આપી જાય છે. તે ધસીને બાર્ગવસેન વીરને પાય છે તેથી તે આરોગ્યતા પામી ઉભો થાય છે અને પરસ્પરની ઓળખ થતાં બન્ને મળે છે વીર તેને પોતાપર અને કુમુદપર રાહુએ કરેલ જુલમની વાત કહે છે તેથી તેનો જુસ્સો ઉસ્કેરાય છે અને રાહુપરનું વૈર લેવા જાય છે.

રાહુના ઘરમાં ઔષધોપચારથી બીલડી (સુંદર) કુમુદને આરોગ્ય કરે છે અને કરેલ સંકેત પ્રમાણે કુમુદની દાસીઓ ત્યાં ફફીરના છોકરાઓને વેષે આવી પહોંચે છે અને યુક્તિ વડે ત્યાંથી કુમુદને

લઈ સર્વે નીકળી જાય છે.

આટકોટ પાસેની જામુમાલી નદીપર મુળરાજ અને રાહુનું લશ્કર એકઠું થાય છે ત્યાં રાહુનો નાશ થતાં મુળરાજ વિચ્ચ પામે છે.

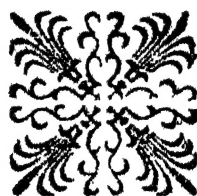
રાહુના પુત્ર નોદ્રણને દેવાઈત નામનો આહીર પોતાને ઘેર ઉપાડી લાવેલ છે તેની શોધ કરતા મુળરાજના સિપાઈઓ ત્યાં આવી પડે છે. તેથી તે આહીર નોદ્રણને સતાડી મુકે છે, સીપાઈઓ તેના સાત છોકરાઓનો નાશ કરે છે પણ તે ખરું બોલતો નથી—તેથી સીપાઈઓ પોતાની ધારણમાં નિષ્ફળ થતા પાછા ફરે છે.

કુમુદે લડાઈની વાત સાંભળતાં તેમાં ભાગ લેવા ગામ છે ત્યાં સુધી સુદર અને કુમુદની દાસીઓ તથા પુનમચંદ બિચંદપુરની ધર્મશાળામાં રહેલ છે. ત્યાં કુમુદ તેમને આવી મળે છે, અને લડાઈ સમયે વાત કહે છે એટલામાં ભોંયવસેન અને વીરવર્મા પણ ફરતા ફરતા ત્યાં આવે છે, અને પરસ્પર ઓળખ થતાં દ્રઢાત્મી-ગન કરી મળે છે એટલામાં દેવદત માંડે ઉધમાંથી ઉઠી ત્યાં ભીલડી (સુદર)ને સોધતો આવે છે, ને સુદરે કરી સખેલ યુક્ત પ્રમાણે તેનો સામાન બે ચોરે (રાહુના માણસોએ) લુટી લીધા હોય તે બતાવે છે. તેથી તેનું મન ચક્રીત થતાં સુદરને ખરા રૂપમાં વાત પુછે છે સુદર પોતાનું ખરું નામ પ્રદર્શિત કરે છે તેથી તેની અકલ્પ ઠેકાણે આવતાં જન્મે આનંદ યુક્ત ભેટે છે.

મુળરાજ છૂત મેળવ્યા પછી પણ કુમુદનો પતો ન મળ્યો તેથી ઉદાસીમાં નિમગ્ન થયેલ છે તેને જોઈલ આવી મળે છે. તેને પોતાના મનની હાલત કહે છે જોઈલ તેને ધીરજ આપે છે એટલામાં પ્રવીરવર્મા, ત્યાં આવે છે અને પોતાના પિતા તથા ભાઈ તથા

જાહેન પણ અણહિલપુરમાં આવેલ છે તેની હકીકત કહે છે એટલામાં
 વીર અને ભાર્ગવસેન તેને આવી મળે છે. અને વિજય મંડપમાં
 કુમુદને તેડી લાવવા મુળરાજની પરવાનગી મેળવે છે. મુળ-
 રાજ ધણી ખુશી સાથે તેને તેડી લાવવા કહે છે વિજય મંડપમાં
 માંડલીકો અને સૈનીકો આવી ખીરાજ્યા છે ત્યાં મુળરાજ આવે છે,
 કેટલાક માંડલીકો મુળરાજની તાબેદારી સ્વીકારે છે એટલામાં ભા-
 ર્ગવસેનની સાથે તેના પુત્રો અને પુત્રી આવે છે. મુળરાજને લડાઈના
 પ્રસંગમાં ભાર્ગવસેને અને વીરવર્માએ તેમજ કુમુદે અણીને વખ્ત
 મદદ કરેલ તેથી તેમનો ઉપકાર માને છે. ભાર્ગવસેનની સમતીથી
 અને કુમુદની ઈચ્છાથી સર્વની સમક્ષ વીર મુળરાજનું વચન મા-
 ગી કુમુદ સાથે લગ્ન સંબંધમાં જોડાવાનું કહે છે. તેથી એક અવાજે
 ખુશાલીના પોકારો વચમાં મુળરાજ કુમુદ-કિશોરીનું પાણીચહણ
 કરે છે. પ્રેમી જોડાં ને પ્રભુ સાનુ કુળ. !!

કુમ્ભુદ-કિશોરી નાટકના ગાયનો.

કું. મ. મા—

(૧)

યા સાક્ષ પ્રીય જગતાત તુ હમોને.
આત્રય એકજ મનમાંહી ધર્યો છે.
સકલ જગત મહીં વ્યાપ્ત વિભુછો.
ભક્તિરે તમારી પ્યારી લાગીરે હમોને.
અભરણુ ભરણુ પ્રભુ તમે, અશરણુ શરણુ દયાળ.
જન્મ મરણુ તુજ હાથ છે, દીન જનના પ્રતીપાલ.
ગહન ગતી તમારી, પાર ટોણુ પામે.
અરજી સ્વીકારી આપો, સુમતી હમોને.

મ. મા—

(૨)

મતિ અતી નિરમળ થાયે.
થાયે જગદીશ ગુણુ ગાગે, પ્રીય સખી તુજ તન મન શાન્તજ.
યયુ જણાયે, અતી સુખ થાયે.
પ્રાણુ આ જતાંય પણુ, સત્ય જો રહેજ દાણુ.
તોય નામ રહી જામ, રીઝે જગરાય;
ખર જાણો મનમાય.
દુઃખ સહુ દુર જાય.
શરણુ હરીનુ રૂકું નીત નીત સાહે.

કું—

(૩)

ધીઃક છે બીર ભુપ ધીક જનુની તારી,

નમજ દેતાં દેમ નાખ્યો ન તને મારી;
 શુરે લઈ મુખ તું ગયો રણમાં,
 સુખે ધરમાંહી અતુરામથી સતાઈ.
 રહ્યો હોતેતો આટલી ન જણાત મુરખાઈ,
 એના કાળ મુખાને પસંદ શું કરું બાઈ.

કૃષ્ણ—

(૪)

આશીર્વ સમય સુખકારી,
 શુભ શોભા ન્યાળી, થઈ શાન્તિ સારી;
 નિર્મળ જળ મન અતી લોભાવે,
 પવન દહેર દુઃખ હારી,
 પદ્મ પરાગ ભર અતી લેહે.
 અહીં તહીં ફરે વિહારી.

મુગરાજ—

(૫)

નિરખી નયન ફરે શી સુંદર છખીઆ,
 કામલતાએ ક્યાંથી આવી આરમણીય રથજે.
 સચી પતીએ શું શ્રાપિત કીધી એ રંભાનેરે.
 જોગણ મરત બનીને આવી, નીચે ભૂમી પરે;
 કામ શરે બેઠાયુ આજે માઈ હૃદય ખરે,
 શાન્તિ એ વિણ મારા મનની આંહી ન કોઈ કરે

કૃષ્ણ—

(૬)

પ્યારા નવ જાણુંરે કેવી પ્રીત,
 છાંડાને છોડા મારોરે એથી જશે તમ પરતીત;
 વિન્હલ થઈનેરે આમ ન વદિયેરે,

મન વશ રાખો માહારાજ હું વનવાસી નાદાન,
પ્યારા નવ જાણુંરે, કેરી પ્રીત.

મુળરાજ—

(૭)

સુખ શાન્તિ નાશ પામી, છે વૃથા શીખ તારી.
પ્રિય મનહર છબી નિદાળી, મને લાગ્યો ધા કાળી;
ચિત્ત ચોરી ગઈ એ રંભા થઈ મતી મુદ્દ મારી,
આ દુઃસહ અનુભવ આજે મે કીધો અવિચારી.
ગઈ આશ હવામાં ઉડી ચીત ચિતાત્રી ધારી,

બંને—

(૮)

કયસી ઉમદા છે લિજત, આ શરાબ અદર;

તુમ પિયો પિયો પિયો, અદહ.

જ—મેરી જનકી ખાતર. લે લે.

ઈસો—તેરા માનકી ખાતર. દે દે.

બસ. બસ બસ. કયસી.

જમાલ—વાહ વાહ શરાબ ખ્હોત તારી ખુમારી,

ઈસો—રંડી ના માનેગીતો, નાખુંગામારી.

જ—એક ઓર (ઇ) નહીં નહીં

જમાલ—ખુદા કસમ (ઇ) કાયકુ દેહે,

જ—યહશરાબ અલા મેરા.

ઈ—મેં જગર જન છું તેરા.

જ—વાહ વાહ વાહ અજ વાહ વાહ વા.

(૯)

ઈ—નાચેગે હમતો દમ બદમ, જ. વાહજ વાહ અજ હો હો હો.

કું—ગુગરી ચાલ ચલેગે હમ, જ. વાહજી વાહઅજી હો હો હો.

કું—કેમરે તુ સુનતા નહીં, રંડીતુ ક્યું લાવતા નહીં.

જ—રંગ જમા તું રંગ જમા વાહજી.

કું—સુન તું કેવી લગાવું તાન, ફનીયા હય દીવાની માન
સખ્જ તુ છોતે મેં ગુલશામ, વાહજી.

શુંદર—

(૧૦)

વેચી બેહેન દીકરીને લીધે છે દરમી નાંજાં,

આવતા રૂપીયા દેખે, જતાં કોઈ નહીજ પેખે.

અતે રોઈ બેસી રે'છે. બહેચી.

બાળકે બુઢાને આપી, પૈસા લેછે ખૂબ પાપી.

ગળુનો નાખે છે કાપી. બહેચી.

હાયરે નાદારી આવી, આપોને રીતી શી બાવી,

ગમે કેમ ઘૂડ ખાવી, બહેચી.

લાલીબો—

(૧૧)

હાંબર બાપા તને જવાબ આલું રોકડો, સોરી કરે તે કહે-
વાય સોરનો સોકરો.

હંશલો—સોડા સપ સપ સપ.

લાલી—લાજ જાહે પસે તાડી હંધાએ સોકમાં

સપાઈ તને લઈ જાહે બજાડના સોકમાં.

મારે ખાહડાનો માર, મારે ખાહડાનો માર,

ઉઠે ગધેડે બેહાડી ફેરવે ગામમાં.

હારા માણુહમાં કેવાય એક બદામના,

ચાપે ફટ ફટ ફટ

હંશલો—

(૧૨)

હાલો રાખ ખાળે ખાળ, થાળે તાળ, બહિ જાળ.

લાલીઓ—ખોટું એ અધધધ ખોલે એ ભભભભ.

બરી થાળી બહિ રૂપાળી, ધંહ ખાવી દેતુ તાડી,

અહાહા ઊઝીઝીઝી હુ ઊઝી હુહુહુહુ.

આવો જોડે, મોડા મોડે, કોડે કોડે મોટી પોળે.

લેયું લાવો હટ હટ હટ રાગ આવો ઝટ ઝટ ઝ',

કુંભુદ—

(૧૩)

જીવન તારી જામી નીલાળી પ્યારા,

લાગી છે મુજને પ્રેમ કટારી.

હવે હું સમજી પ્રાણજીવન પ્રીય,

મદન સરતો ધા અતીકારી,

કાળજડું કોગયું માર,

ધીર હવે મન કેમ હું ધાર,

તન મન ધન સહુ તુજ પર વાર,

થઇ ચુકી રસીયા હું તારી,

ગેહ તણા સાગર કિલટયો છે.

એ કિત્યાત હુ જાણું ન સ્યો છે,

મન મોહન મનમાંદી વસ્યો છે,

મળુ તેને ઉરે ઇચ્છા એ ધારી,

પ્રવીરવર્મા—

(૧૪)

યુવતીઓમાં નાજુક વદની નાર, નારતે નરતું ન હાળ.

પકવખીંબ ફાળ જેવા અધરછે, દંત દાડમ કળી સાર

(૧૪)

ભયભીત હરણી જેવી આંખો નીચી ઉંડી નામી નિરધાર
નિત્ય ભારથી નમ્ર થએલી, ચાલતી મંદમંદ ચાલ-
હે વિધી કેરી આઘ સ્ત્રીએ, કહે કવી કરીને વીચાર

મુળરાજ—

(૧૫)

લાગી એરામાની લગ્ની મન મારે.

દરશદષ પ્રીય નવલ કીશોરી, ચારા મધ ચીત ચોરી અત્યારે
જો ન મળે એ જીવન દોરી, તો જીવન ગમમાંહી વૃથાને-

હંશલો.

(૧૬)

મનકુ સાકે આજ સડયુસે દનકુ માકુ ફડી ગીઉંચ

હું મોટો ઠાકોર કેવાઈ હકમ હંદે હલાવું

હપાઇ ઇચ્છા આવ નમ આવુ

હદ લુચા ઓય ઓય- મનકુ

ઘોડે સડતાં પડી જાઉં તો આમ હાડકાં ભાગે.

પડીએ ટોપડીએ પણ ઘોડે ટો ચડીએ.

માડી ચાપખો હડી કદાવું

કપડક કપડક માડીરે, મનકુ.

(૧૭)

રાહુ—થયે આનંદ આજ મનમાંહીરે, થયો.

કરી લુટ અપાર હરી હોંદુની નાર, લીધા પ્રાણ

આ વાર શાધુ તણાજ,

હણું ગઉ વીપ્ર જનોને પ્રીતે ખની ઝનુની કાળ હું નીત્યે,

અટ કટકે કટકા કરીને કુતરાને કાજ મેળવું છું ખાજ. થયો.

નીલી—

(૧૮)

મ્લેચ્છ ધર્મ ધારીરે, ધીઃક તમને
 વટલાવું મનમાંહીં ગમે. (મ્લેચ્છો)
 નીચ હરામીરે, આર્યપણું પામીરે.
 ભુક્ષો કેમ જાન આ સમે. મ્લેચ્છો.
 ફરી ના આવેરે ઉત્તમ આ દેહરે.
 નીશ્વય જાણારે મને, મ્લેચ્છો.

રાહુ—

(૧૯)

જગત સઘળાની કર હું ખવારી.
 સંહારો ગતુઓને કરીશ મોઝ બરી.
 હુંહું જીવેતા જમ અવનીમાં ધાક અતી છે મારી.
 નથી કોઈ હું સમાન બળધારી. જગત.

વીર—

(૨૦)

હશે ક્યાં પ્યારી જીહેન મારી. બાળ મળી નહીં એની મને કંઈ
 શોધ કર્યો બારી, હશે ક્યાં.
 જોયા મેં દેશો દેશ ધારી, જંગલ જંગલ બટકીને યાકયો.
 મતી મછ હારો, હશે ક્યાં.
 જાન મુજ દેહ તણું બૂલ્યો, બૂખ તરશ સુખ દુખ સહુમે.
 મુક્યાંજ નિસારી. હશે ક્યાં.
 જીવું નહીં જતા “ કુમુદ ” બેની, જગતભયંકર હુને જણાવે
 હાય હવે બારી, હશે ક્યાં.

હરદાસ—

(૨૧)

વંદીતો શંકર ચરણાલા, મી વદીતો.

(૧૬)

પરમાનંદ માહાનંદ દાયકા ધ્યાને સંત જ્યાલા.
કપાલું અસે પ્રભૂ હો ત્યાલા, વંદીતો.
મુકતો વાચાળપંગુ લધી પર્વતાલા.
કપાલું અસે પ્રભૂ હો ત્યાલા, વંદીતો.

હંમુદ—

(૨૨)

ભજરે મન શંકર ત્રિપુરારી.
જે નીત્ય નીરંતર અવીકારી. ભજરે.
કર દરશન સોમેશ્વરનાં નીત ચીતમાં પ્રીતી અનિધારી.

સર્વ— ભક્તી શીવની સુખકારી, મુક્તી મેળવવા તારી,

કું.— અતી દુસ્તર ભવસાગર વારી. ભજરે.

અંક ૨ જો.

ભોગીલાલ—

(૨૩)

નથી ક્ષાત્તુ પ્રપંચ વીના આ જગમાં.

જો સુખી થાવા જન તું ઇચ્છેતો.

રાખજો જુદાપણું રંગે રગમાં.

કુડ કપટ વીણુ લક્ષ્મી મળે ના, નીશ્ચય એ સમજો મનમાં

પ્રવીર—

(૨૪)

ધીક ધીક નીમક હરામી, પાપી ધીક તને.

કીધો સાર તે વીચાર ન લગાર મને.

લહુ પ્રાણુ તારા હુંતો.

નીચ તે પ્રધાન થઈ કેર જહુ કીધો સહી.

તુ સમાન ધરા મહી, રાજ દ્રોહી કોઈ નહીં.

(૧૭)

નફટ ચંડાળ કપટ કથું અપાર. ધીક ધીક ધીક.
ચરરર કર નહીં અહંહં ફીકર નહીં નીચ નીચ.

શંભુપ્રસાદ—

(૨૫)

જીવનભારી. અમપર કેવું કહી.
સહ સહનજ કરવું સહી.
દાદ સુજે નહીં નીચ વીદેશી દેશી જનોની કઈ
કરમદે ચકચુર થઈને રીખાવી મારે અડી.
રિદ્ધિ સિદ્ધિ સહ લુટીને એનો જાય મ્વદેશેસન

મનોરમાં—

(૨૬)

અરે દુઝામ્ય આળધાર્યું શું આમ થયુજ માઠું
લગ્ન પુત્રી તણાં કરવાનો હતો હર્ષ અતિશય મને.
નમજ્યું દરવા ઠેકાણુ અવિચારે અમને-
રાજ્ય તણાં સુખડાં તજી બાળકો બન્ને ગયાં-
શીવાત કારમી સુઝી,
કુમુદને ચીરવીના જશી મુજ પ્રાણુ ઉડી-
આજગત જણાય અકાઝ

ભાર્ગવેન—

[૨૭)

મનવા જગત છે મોહ જળ જાણતુ જાળ વિકાળ
છળને પ્રપંચ એક ઉદર નીમિત્તે કરતાં સુઝે ન સુચીચાર
ખરણુ તણો ડર રાખે લગારના પાપી તે પ્રાણીછે ચંડાળ.
જગત રૂઝ પન મેહી જીવ બમેછે નથી એહ સત્યરે લગાર

મ. મા.—

(૨૮)

ગાંધની શી ખીલી વાહ! બગીચા મહી.

બગીચા મહી શોભા બની છે અહીં.

શશીનિજ અમૃત કીરણો થકી જે પોષેછે વનસ્પતિ સર્વે સહી.

મહાન મુનીજનના મન જેવી, શાંતી કેવાઈ અહીં જોતો સહી.

શીતળમદ પવનની લહેરે નીંદ્રા આવે છે અતિ ચમ્પુ મહી.

મ. મા.

(૨૯)

અરજ હમારી પ્રભુ હર મહી ધરજો.

કુશળ કપાનીધી સર્વનું કરજો.

મગળ દિન વીલુ સઘ બતાવી નીજ જન જાણી હોતે દુખ દરજો.

ભવ પાળક ભગવાંત તમે છો, ભક્તોની વારે સત્વર ચડજો.

કરજોડી પ્રભુ એટલું કહીએ કોડ કુમુદતણા પુરણ કરજો.

મ. મા.—

(૩૦)

ચમકતી દમકતી શુભ કૃતિરે સકળ સૃષ્ટીમાં તમારી અતિ જગપતી.

તવ પ્રેમામૃત પાન કરતાં થાય સર્વ પ્રાણી કેરી શુભ મતિરે.

પાપ પુણ્યહોય પ્રભુ જે અમ કેર તમ થકી અન્નપ્રયું તે નથી રતીરે.

આપ તું આરોગ્યતા આ ધર્મનીષ્ઠ પુરૂષને એજ છે વીનતી

પ્રભુ તુજ પ્રતિરે.

લાલીઓ—

(૩૧)

વાવા મઝાટો આજ ભઝી ઠઈતે વડી.

દન છે હીરાડી કેડો, હુતો કુરડ હવે ડાળનો હાથો.

વડરાણી હવે પછણી લઉને, વળી રૂપાળી કાયલ જેવી.

(૧૯)

જીંદીમાં શઢહે લાખહીરે મઈ જાઝો બઢો મળ નાંખી.
લખી લખીને પાપે લાગેહરે મને હંદાએ કુવડ હાજ જાણી.

(૩૨)

લા.—

લુટ કડવાને તેડી જાઉ હાયમાં તીડ કામઠા લખ.
ચાર પૈસાની તાડી લઈને ટમને બહ પીવડાવું.
ગત અંદારી દાતા હકને હાઉ કરી જીવડાવું—હાયમાં.
મોટો એક ખાટો ખાદીને ટેમાં મેડી ચણાવું.
ભંદ જોવી જાડી વહ હાયે હઢાએને પછડાવું.

(૩૩)

લાલીઓ.—

હુ હકનો મોટો સઢદાર હમે હઢાએ ખાટો માર.

છાકરા—વાહ. વાહ.

લાલીઓ—છઠી દડખાડ.

છાકરા—વાહ ગમાર

લાલીઓ—ટપ ટપ કાણુ મારે છે માડ

છા.—વાવારે લાલીઆ તું રાજા માટો કેવાસે.

લા.—હું બાંદછકાં એ લુચ્યા.

છા—વાહ મજા અતીશય થાશે,

નીલી—

(૩૪)

રૂડું પવિત્ર પાળીએ પ્રીતે સ્વામીને પ્રભુ પરમાણી બેનીરે.
સ્નેહ થકી શુભ સેવા કરી મત પાળીએ પ્રીતે.
સ્વામીની આજ્ઞા ઉપાપોન બેનીરે- ઉતારી માથુરે આપોને બેની.

પાવન થઇ એ પતિ દરશનથી અલગાંજ રહીએ અન્ય ધરેમધા
શીખએ સાચીજ જાણોને બેનીરે. ૩૬—

નીલી—

(૩૫)

રગ મહાલો રાજન રાજરે મને કરી આભાગી ભારીરે,
ધન ધન દહાડો આજનો મારે ઉગ્યો સોનાનો ભાજ
મુજરંકને ધરે રાયજી આજ થયા ધડીના મેમાન.
ચતુરાઈથી કર ચાકરી જેમ સુખ સજનને થાય.
ચાલો પધારો મહેલમાં હુ તલાસું તમ પાયરે,

વીરવર્મા—

(૩૬)

દૈવે દયા દીલ ના ધારોરે પ્રીય બેની ક્યાં હશે એ મારી
શોરહની હદ સર્વે નીલાણી—દૈવે
વીરદેવી મુજ વાલી બેની પ્રભુ પુરસે હામ હાતારા.
સત્યનો સંગી ઈશ્વર એકજ જાણી રેહુંજે ટેક ધારી,
કુશળ ચાહુ તુજ હુ પ્રભુ પાસે અવર ઇચ્છા નથી કાંઈ માર
ગેળાશે વીશુતો હવે મળજી ચીંતા મે મનની વીસારી.

વીરવર્મા—

(૩૭)

આ શ્રીષ્ઠ સમય રસીક હૃદય અતિ સુખદ થતો.
સુમદ ગઘ પુષ્પ તણો વાયુ સીંચતો.
કિંચીત સુખીત શીરીય પુષ્પ મધુકરો વડે.
અણોદાર નાજુકરેષા તેના મનહરણુ ખરે. !!
એહ પુષ્પા લુપણુ પ્રેમદા નીજ કરણુમાં ધરે.
નીરખી પ્રેમ જ દેખી ત્યાં કમરાઈતો જતો.

રાહુ—

(૩૮)

વીરજ મુજ આશા ખુદાએ કરી દુસ્મન છુટી જવા આંધી પામ્યો
 ધણી ગુજરાત તેજોજ થવાને હો, ચોત ચટપટી અતીશય બરિ.
 મથુછું હીન રાત, હામ હરી ન વીરામ્યો.
 ખત ભર્યો ખડાદૂર નર હું છું રહુ શું સતાઇ શત્રુથી ડરી.
 મારીશ મુજ હાથે શત્રુને જઇ સામો.

(૩૯)

કમલ—કરીએ શ્રી કર્મ ઉપાસના, ધરીએ રૂદીયામાં ધ્યાન,
 દ્રીએ નહીં ગર્ભવાસમાં, હરીએ હીક નીદાન.
 ખોટો ખેત્ર સસારનો આતસ બાજીનો રગ.
 કરતાં વર્ષ વીન્યાં ધણાં લાશુમાં ગ્રાશે તે ભગ.
 * * *
 નીરમજ નામ નારાયણનું જુગતે જપશે જે કોય.
 અવીચળ પદવી તે પામશે, આવા ગમન ન હોય.

વસંત—

(૪૦)

ધીક ધીક અતીશય વીકાર. પૈસા કાજ થાય પીતુ નીજ કન્યાનો કાળ,
 દયા હીન બની સોંપે ગડ કસાઈ લાયે, નીચના વીચાર કરે
 નીજ મને લગાર.

વેદ ધર્મ નાશ થયો આજ આર્ય કરો.
 પુત્રી વેચી પેટ ભરે પાપી એ ચડાળ.

રાહુ—

(૪૧)

વારે વાહ વારે આજે સુખ પામ્યો,
 પકડી કળથી કુમુદ આજે, ખડાદૂર હું બળવાન.

પરણાવું મુજ પુત્રને પ્રીતે રૂપની મણી એ કન્યા.
નીલી મારી આજ ભારી. થઈ જશે મન રાજી રાજી.
મુરખએ મુલરાજ શુ કરશે કાયર એ નાદાન.

કુમુદ.—

(૪૨)

કરમગતી ન્યારીરે સહુબન જાણેા કરમ
સત્ય ટેક ધારી રહેા નરનારી ધીરઅતી ધારી.
દુઃખ મુકવા વીસારીરે,
રાજીરાજી રહેવું સુખમાની લેવું બની દુખકારી
શાને રડવું પોકારીરે.

કુમુદ.—

(૪૩)

છેલે તું ભેટ આવ વીરા વીરા મારા બહાલા-
વીર—ખેતી મારી તુજ દુખ ન્યાળી હોં અતર આગ ભારી

કુમુદ—લખેલ વિષીએ છેખ—વીરા

વીર—દુખથી હૃદય આ ચીરાય મારી બહેન પ્યારી.

વીના કલકે મરજે ખેતી, સુખ દુઃખ સર્વ વિસારી બહાલી.

કુમુદ—ચીન્તા તું નકરીશ વીરા

વીર—તુજ મૃત્યુ તે આમ શુરે થાય,

કુમુદ—ચીત ભેદાય પ્યારા

અંક ૩ જો.

નેપથ્ય સ્વપન—

(૪૪)

દુખદે નીરદય થઈ ને હરામી સુખમાણે રાહુ નીચ કામી
પ્રભાસ તીરથ બ્રહ્મ કરે એ અતી ફર થઈ ને ફરેએ.
પાપીનો કરનાશ ખરેએ જશે કીર્તી જગતમાં જામી.

મુળરાજ—

(૪૫)

કરીશ કટનાશ અસૂર તણો રણુમાં ચડીને હુ. ખુબ લડીને.
નીચ કૃતધ્ની રાહુ ચંડાળ અતિજ નીચડયો પૃથ્વી મોઝાર,
મન માર થયુ છે અત્રીર આવાર લહુકયારે હું જીવ એ તણો.

મુળરાજ—

(૪૬)

સામંત શુરવીર સઘ થાઓ સૌ નૈયાર આ વખત આ
સજીને અસ્ત્ર શસ્ત્ર સૈન્ય સાથ લઇ આવાર,

સામતો—આનંદ દોવસ આજ જાવું સમર ભૂમોઝાર દારમારી દાર
ગો વિપ્રકાજ કુંઝીશું કરે લહી તલ વાર

મુળરાજ—આર્ય ધર્મ આપણો દીપાવશું આવાર માર મારી માર
પોચાડો પલક માહી પાપીઓને જમને દાર

સર્વ—મારો—કાપો શુરા—ધીરા વીરા યવનને આવાર

મુંદર—

(૪૭)

થઇ ભીલડી રૂડી રૂપાણી, નીત લહુ નવલ વેષ ધારી.
સજનને મળવા દુર્જનને છળવા.

હુ મચાવુ ઢોંગ બહુ ભારી. થઇ.

દુખ પડતાં દ્રઢ થાય છે. સુસ્ત તણાં તન મન.

અધીક અનુભવ મેળવે, જાણી તે ખરું ધન.

હિમત ન હાર સંકટ વિદાર નવ જાણે કો જાત હવે મારો

દેવદત—

(૪૮)

અલી જા-રે જા. અલી જારે જા.

આવ—આવ—આવ—આવ.

વલ્લુ તુ મારી વાલુ રૂપાળી. વા. વા. વા વા.

એ હે હે હે હે.

માંડી બોલી તારી તું નારી ઠગારી. હું નાચીશ દાડી.

એહું તારી વગાડી.

પાર કાઠ ચારડે આવેતો.

ચુપ ચુપ વલ્લુ ના બોલ, ભાગે. ભાગ. ભાગ. ભાગ.

મુંદર—

(૪૯)

મારા વાતમઈ લોલ, સુખના દીપ્તિસ હવે આવશે.

દેવદત—નાચે ખુદે. હમ્ નાચે ખુદે.

મુંદર—રાંધુ સીંધુ કડી રીતથીરે લોલ, ખવરાવું ખીરને પુરી.

લેશું લાવો તો આતિ પ્રીતથીરેલોલ, તમવિના મરું હુતો ઝૂરી

ચાલો સગે વરણાગીઆરે લોલ રહે અખંડ મારી ચૂરી.

ભાર્ગવસેન—

(૫૦)

મુજ્જમનહું અહીં સુખ પામ્યું, વિષમ જગત વ્યાધીને વીસારીરે;

નીરમળ મનથી પ્રભુતું રમણ કરી શાન્તી હૃદય

મહીદેવી તે પ્રસારીરે

પરમ ઈષ્ટ જલ્લતણા નામની સુતૌકા, ભવ નીધી થકી

દેશે પાર તે ઉતારીરે

હૃદય મહીરમાં પ્રેમથી પ્રભુતું કરી દર્શ કેવું વીભુ મતી

કરો શુભ મારીરે.

વેર—

(૫૧)

આંખ થઇ બંધ કશું નવ બાળ્યું, શિથિલ ગાત્ર થયું તવ માર

શીવ શીવ મુખથી તર્ત ઉચાર્યું,

હંકે રૂઘાચો બહુ ગમરાચો, હૃદય ધડકતું રહિ ગયું મારું.
જીવ ગયો લડી દશા થઈ ભુંડી. વર્ણન શું વધુ કરું હું અકાર
અચાવી લીધો મને જગનાથે, પીતાજીએ ખર્ચ પુણ્ય તમારું

ભા. વી.—

(૫૨)

ધીર કેમ ધારૂંરે વૈર સું વીસારું તરતજ લહુ એના પ્રાણ.

ભા.—ઘાતક એ મુજ પુત્ર પુત્રીનો પાપી નીચ રાહુ છે નાદાન.

વટવેલ એ રજપુત શું વરશે પુત્રી મુજ પ્રાણના સમાન.

ભા. વી.—સત્વર એના કુળને સંહાર નહીનો જીવન ધીક જાણુ.

પાચી—

(૫૩)

છેટો મારો છોડ. છડેલ પીટયા છાકટા,
જઈને પ્રીતી જોડ. વેશ્યા હોય જે વેવણી.

ઈસો—પ્યારી દીલ બર જાન, મે કુતા તેરા છજી.

નહી મેં હું નાદાન, કેતો પાઉ તેરે પડું.

પાચી—ધીક તુજને અંગણ, માતા રહીને વાંઝણી.

દીધો શીદ અવતાર, પત્યર કેમ તેના જાણી.

ઈસો—પાંચી પ્રાણ ધાર, ગાલી મત દે આવરી.

કરું જાન કુર્યાન, એક અદા પર અગે પરી.

શાદ. અશાદ—

(૫૪)

અજબ અલ્લાહ તેરી કુદરત હય, રહેમ નીગાહે હમ પર ટાલ.

રોશન તુમકો હાલ હમારા, યારબ અબ આફત સબ ટાલ.

(૨૬)

કયા કયા સીતમ ગુન્નર તેં હમ પર. ધસી જહા મેં અયે કૌરતાર.
માક કરો અખ મૌલા હમકો, સગી બલ્લા અખ દુર નીકાલ.
હાજર હયેં હમ તેરે આગે, માલીક તુહી હય પાલનહાર.
યા રમુલ અસ યહી અરજ હય હેં દે નેકીકા કુચ્છ ખ્યાલ.

કુંમુદ—

(૫૫)

નીચ તે શું જાણે. આર્ય અભીમાન.
ધાસ કદી સીંહ બાળ ન ખાયે, બલે કડી જાયે નીજ પ્રાણ.
હંસ કદી શું મચ્છને ભણે, બલે થાય પ્રાણની હાણ. આર્ય.
ઉત્તમતા તજવાની પહેલાં પીઠ ઘોળીને વિષ નીરવાણ.
સાકર સ્વાદ શું સમજે ખીલોડી, જાણુ તુ નાદાન. આર્ય.

કુંમુદ—

(૫૬)

સજનતા વીણુ જગમાંહી જે જન તે પશુ તુલ્ય ખરે.
સમજે સજન નિજ મનની માંહી. સજનતા.
શુભ ઉપકાર કયો ન કોઇપર તો અવતાર ધયો ન ધાયો.
ધરજે સુંદર વાત ઉરે.

સુંદર—

(૫૭)

મુરખ મ્હેચ્છ રાહુ તુજ કૃત્યને ધીકાર.
નીચ તૂં શું સમજે, નીજ મનમાં.
થાય તે કરજે ચંગાળ. મુરખ.
ઉત્તમ કુળની રાજકુમારી, શું રેહે તુજ ઘર મોઝાર.
કરી છડતે નાગણી ફેરી, વિષ પીધુછે ગમાર.

મુગરજ—

(૫૮)

સામેશ્વરની સહાયથી, વીજ્ય થયો આ વાર,
સૈનીક સૌ મુખથી વહો, પ્રભુનો જય જયકાર.
જય જય જયકાર વાણો, વહો ઉર હૃદ આણી.

લશ્કર—આર્યનો ઉદ્ધાર થયો, મ્હેચ્છનો જુલમ ગયો.

મુલ—આનંદ છવાઈ રહ્યો મુખે નવ જય કહ્યો.

ખરી વીરતા પ્રમાણી, યાત્રો સહુ સાથ હવે,
વિશ્વ મહિમા વખાણી.

માધવી—

(૫૯)

આમ રીસાઈ કેમ ગાંડીતું, એનીગ્ને અલીગ્ને વાર્તીગ્ને.

મધુરી—વઢવા શું આવીગ્ને, ડાયલી રૂપાળીગ્ને. પાણી દઈશ પાદ.

માધવી—મારી કેવાજ તારી, કરું શેવાજ તારી,

પાસે રહેવાજ તારી, રતુતિ કેવાજ તારી.

મધુરી—વાહવા લવારી તારી, છાની છાની ચાલી જાતી.

માધવી—મ્હેતી મારી વહાલી મારી,

મધુરી—એ હે હે હે, કેવી તું ભોળી જભોળી.

કુમુદ—

(૬૦)

બાપુ મારા મુજને મારી દઈએરે.

વીર—પદ પુજીને લઈએરે તાતને શરણે જઈએ.

ભાર્ગ—હુ સમ નહી કે, હુ મહી, મુરખનો સરદાર.

મુજ અવીચારી લાલ્લમાં પડી તું પ્રાણાધાર.

કુમુદ—આમ વઢો શું પુજ્ય પીતાજી મુજ કરમે દુખ સરજ્યુરે.

વીર—જોયે શું એ વચનજ બહેની,

ભાર્ગ—પાપીની જાળે ફસાઈ, હું થયો મતી હીન ત્યાં.

પ્રવીરે મુઝને ઉગારી, હૃદય ચક્ષુ ખાલીયાં,

બેઠીને કર પાવન પુત્રી, રાખી તેં કુળ ટેકરે.

સર્વે—આનાંદ આજ છવાયો,

ભાર્ગવસેન—

૬૧

તજીને જગની જુહી માયા, લીધો તો આ વેપ ધારી;

પાડવી આ તપથી કાયા, ચીતમાંહી એવું વિચારી.

જઈ ગિરનાર તળેટી મધ્યે, આનાંદેજ રહ્યો તો;

એવામાં અદભૂત નેત્રીયે, જેમાન બાળક સોંધ્યોરે.

એ બાળક આ વીર પુત્ર, થયો દેવ કપાથી સારો;

સામનાયે અતિ શાન્તિ આપી, જન્મ સફળ કર્યો મારોરે.

સુદર—

૬૨

તમારી હઉં સુદર પ્યારી, પીયુષ પ્રાણાધાર આજનો દિન

આનંદકારી.

દેવદત્ત—અરે આ સ્વપ્ન દેખુ શું હું, ભુલ્યો જાન મારું વધુ શું ઉચાર

આવ ઉમંગે ભેટ ગયું દુખ સર્વે આજ માર.

(૨૯)

સર્વે—આજ તમનેરે સુંદર આઠ પતિવૃત પ્રતાપ મલ્યુ સુખ અમાપ.
સતી દરશનથી નારા થયાં સહુના પાપ.

(૩૩)

નોઘણુ—આશી આદત હમપરે, જગનાથ આ હરી.
સુખડાં રાગતા તગ્નવી દુર્ગતી કરી.
આ પીતુ માગ શત્રુને તારા.
સંહાર સમર ભૂમલી લડી. ઉમંગે રણે ચડી.
વિમુખ કર્યો શીદ મનમાં ધરી બીક;
સંગસે ન લીધા, દલા હું પરે કરી કહું શું કરી કરી.

નોઘણુ— (૬૪)

આહીર ધન્ય ધન્ય તારા માત તાત.
નીમક હલાલી તારી મે ન્યાળી. આહીર.
પ્રાણથી પ્યારાં, બાળક તારાં રાંક બીચારા તણીજ થઈ માત,
ડગ્યોન મનથી ચળ્યોન ધનથી, ખરાજ તનથી. દિગારી મારીજનત
સહુ નરનારી, કીરતી તારી, ગાશે દાડી, બહુજ બલી ભાત.
ધન ધન વીરા મનુષ્ય હીરા, શુભ ગુણુ ધીરા દીપાવી તારીજનત.

સુળરાજ— (૬૫)

અરે કેઈ ભાળ કુમુદ તણી આપે હુંતો કુરી મરૂ એ સંતાપે.
આ રાજ સુખમાં એ દુખ મોટું, લખ્યું હશેરે લલાટે.

અતરમાં અતી દાહ બળે છે, એ સધળું મુજ પાપે,
 મુજર દેશ તણો હું નરાધીપ, બોલ્યુ ના કોઇ ઉઘાપે.
 વ્યર્થ વ્યર્થ મુખ સહુ રાજ કેરું, દુખ મનનું કોણુ કાપે.

મુગરાજ—

(૬૬)

ભુલે થએલ ઉપકાર કૃતધની તે જગમાં જાણો.
 નીજ સ્વાર્થ સાધીને પાપી મોઝ મળ મહાલે.
 સાચકને સન્મુખ દેખીને, આડી નજર જાળે,
 નકે નીવાસી પ્રાણી તેતો, વહે શાસ્ત્ર એ પ્રમાણે.

મુગરાજ—

(૬૭)

નય મુખે નવ કહી પ્રીય સુણ.
 દરશ કરીશ પ્રીય મન મોહીનીના આનંદની એલી.
 આજ છાઇ મુજ મનમાં અતી ખુશાલી,
 શકું ન બતલાવી સજન સુણ.
 પલકે મહી પ્રભુએ દુખ કાપ્યું,
 ચાલો ચાલો જઈએ મંડપની માંહી.

(૬૮)

સ્ત્રીઓ— બહેનો આજે મંગળ દીન પ્રિય,
 આનંદે સહુ મહાલેરે;

ગુનરાજ વિજયી મહારાજ,
 દુ ખ સહતા હરનારોરે.
 ધન્ય ધન્ય ભાગ્ય સહુ જન કેરાં,
 લીચો લાખેણા લાંબારે;
 કોર્તા પ્રસારી જગતમહી ભારી;
 પુષ્પે વધાવાં રાય પ્યારોરે.

આનો—

(૬૯)

મળ્યો યશ જો નહી જગમાં, પશુ નર તે જીવ્યો ન જીવ્યો;
 પ્રગ્ત પર પ્યાર જો ન ધર્યો તો તે વૃષ્ટિ જીવ્યો ન જીવ્યો,
 સુખે નહીં દાદ જો દીનતી રહે આનંદે મસ્ત બની.
 લગ્નવી પાપીએ જનની ભીરુ નર તે જીવ્યો ન જીવ્યો,

સર્વે—

(૭૦)

સુખ કર દુઃખ હર જગ ધર ઇશ્વર અજર અમર જગતાત;
 કરીએ પ્રણામ પીતુ માત આનંદેયી ભક્તી ભાત.
 તુજ યશ મહીમા ભારી, વહીએ શુ વધુ વિસ્તારી,
 જળચર સ્થળચર ખગચર સહુ એ સરજ્યાં તે પીતુમાત.
 પ્રિતેથી વંદન પુજન અરચન કરીએ સહુ થઇ રળિયાત;

આતંદ કંદ વીણુ દુઃખભંજન, આશ્રય એક તારે પિતૃમાત,]
 ભક્તના દુઃખા વીદારી શાંતી સુખડાં આપીયાં,
 જય જય જગનાથ દુખડાં સહુ હમારાં કાપીયાં,
 મતી ન ચાલે ભારી ગહનગતી તારી,
 'સતા અતી વિસ્તારી જય જય તું મગનકારી,

જાહેર ખબર.

અમારી પાસેથી નીચે મુજબ કિમતની ગાયનનાં
ઓપેરાની ચોપડીઓ બહાર પડી છે તે જે સાહે
બોને જોઈતી હશે તેને રોકડે પૈસે વાંકાનેર આપ્યું
હિત વર્ષક નાટક કપની પાસેથી મળશે.

કિમત.

પ્રેમચંદ્રિકા નાટકનાં ઓપેરા	૦—૨—૦
શરતીર શિવાજી નાટકના ઓપેરા.	૦—૨—૦
હરિશ્ચંદ્ર નાટકના ઓપેરા.	૦—૨—૦
ગોપીચંદ નાટકના ઓપેરા	૦—૨—૦
કેદારસિંહ પરમાર નાટકના ઓપેરા	૦—૨—૦
સીતા સ્વયંવરના ઓપેરા.	૦—૨—૦
મહારાણા પ્રતાપસિંહના ઓપેરા ૩.	૦—૨—૦

એ રીતે પુસ્તક અમારી પાસેથી મળશે વઢવાણ શ
હેરમાં ત્રવાડી જોશંકર મોરારજી પાસેથી, મોરબીમાં રા.
ભટ ચક્ર વિ. જુહા, તથા રા. સોની પોપટ વિ. બ.
મવાનજી પાટણમાં રા. રા. દક્ષરચંદ્રાલ ગંગારામ તથા
પાટડીમાં રા. રા. વેલાજી રણછોડદાસ પાસેથી, તથા
વડોદરામાં પંડ્યા જમનાશંકર દોલારામ પાસેથી એ
રીતે મળશે.

વિનતી.

અંધકર્તા

